

Avgränsande arkeologisk förundersökning 2022

Össjö 31:13, fornlämning L1990:4003

DETALJPLANEARBETE

Ängelholms kommun
Skåne län

SKÅNE
ARKEOLOGI

Skånearkeologi
Rapport 2022:20

Per Sarnäs

Avgränsande arkeologisk förundersökning 2022

Össjö 31:13,
fornlämning L1990:4003

DETALJPLANEARBETE

Ängelholms kommun
Skåne län

Skånearkeologi AB

Per Sarnäs

Midgårdsgatan 3

216 19 Malmö

Tel: 0708-82 78 16

E-post: info@skanearkeologi.se

Webb: www.skanearkeologi.se

Avgränsande arkeologisk förundersökning 2022

Össjö 31:13, fornlämning L1990:4003

Detaljplanarbete

Ängelholms kommun

Skåne län

Skånearkeologi

Rapport 2022:20

Författare: Per Sarnäs

Grafisk form: Anders Gutehall

Omslagsbild: Schaktning schakt 1

Kartor: © Lantmäteriet/Metria ordernr 5104229

© Skånearkeologi 2022

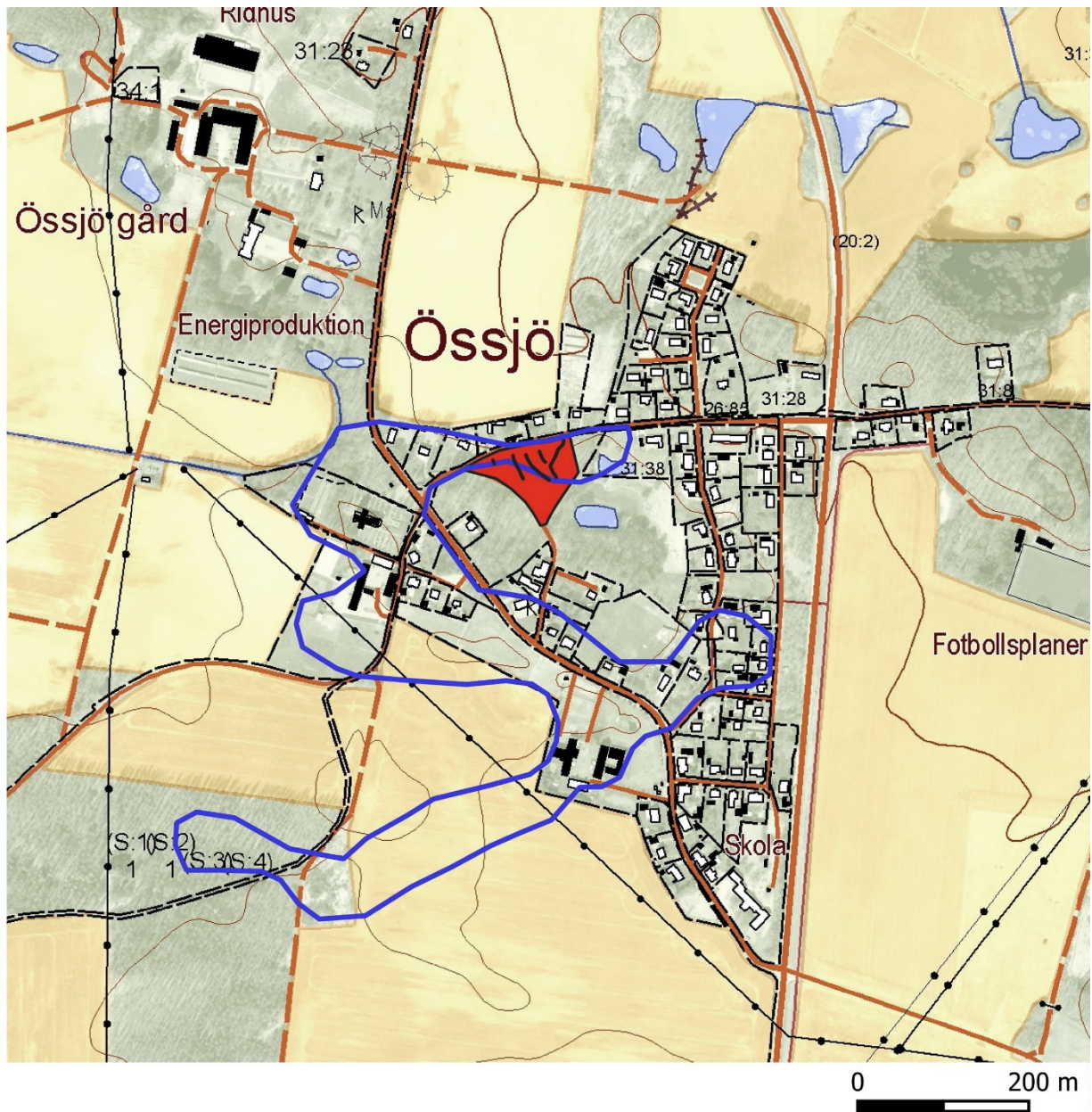
Innehåll

Inledning	5
Syfte och metod	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Undersökningsresultat	6
Tolkning och källkritik	7
Utvärdering	8
Referenser	8
Tekniska och administrativa uppgifter	9

Figur 1. Karta över Skåne med Ängelholms kommun markerat med blå färg och Össjö by med svart punkt.

Figur 2. Del av fastighetskartan över Össjö. Undersökningsområdet är markerat med rött och fornlämningen Össjö bytomt (L1990:4003) med blått. Schakten syns som svarta streck. © Lantmäteriet

Inledning

Med anledning av att Ängelholms kommun inlett ett detaljplanearbete avseende fastigheten Össjö 31:13 som delvis berör Össjö bytomt, fornlämning L1990:4003 i Ängelholms kommun, beslutade länsstyrelsen Skåne om en arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte.

Syfte och metod

Syftet med undersökningen var att med ett vetenskapligt arbetssätt avgränsa fornlämningen inom detaljplanområdet.

Den arkeologiska förundersökningen genomfördes i form av sökschaktning med grävmaskin. I samband med framtagande av kostnadsberäkning studerades de historiska kartorna som finns på Lantmäteriets hemsida.

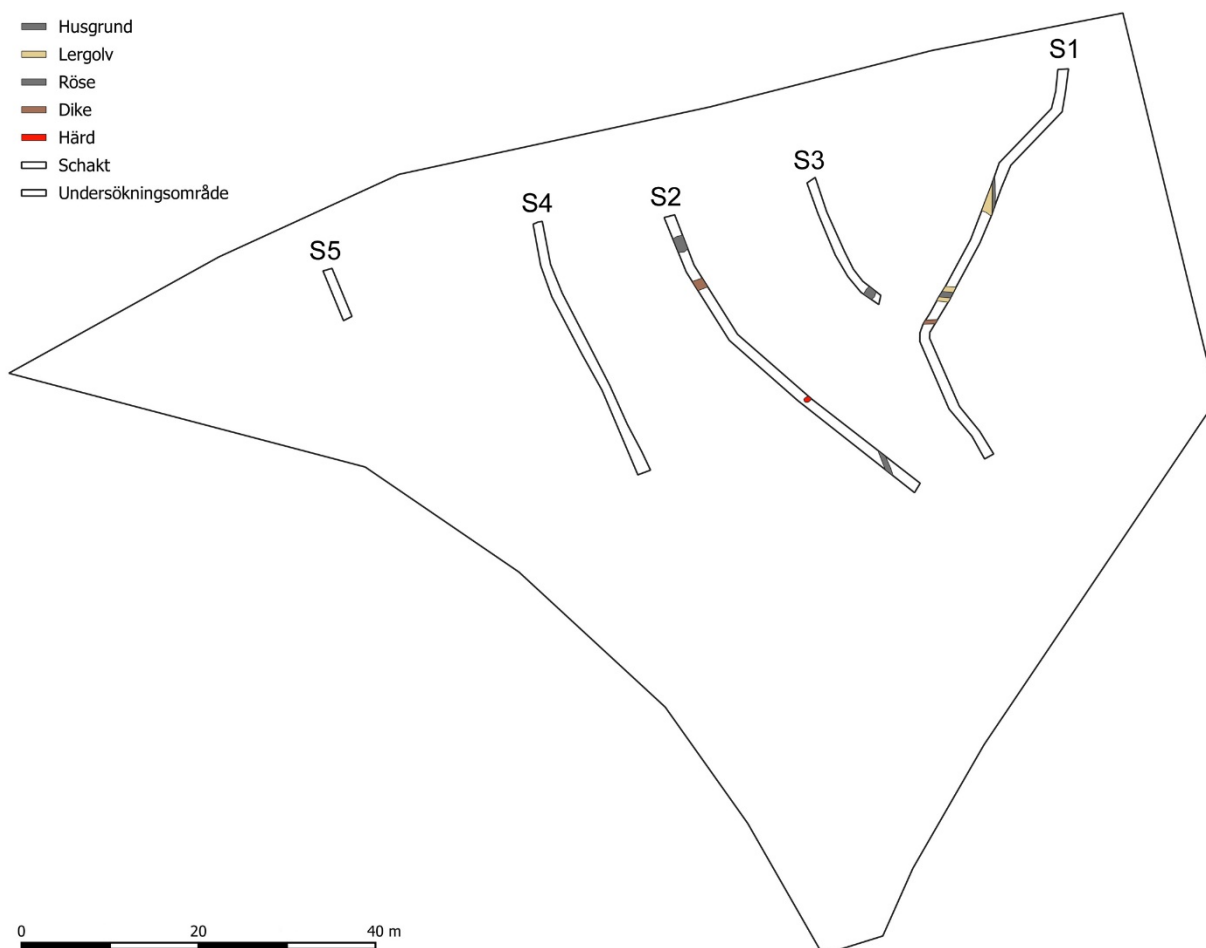
Schakt, anläggningar och strukturer mättes in med dels en RTK-GNSS, dels där skogen var för tät manuellt med efterföljande digitalisering.

Topografi och fornlämningsmiljö

Össjö ligger i nordvästra Skåne i gränslandet mellan slättbygd och skogsbygd. Jordarterna utgörs mest av postglacial sand.

Äldsta skriftliga belägg för Össjö härrör från 1380–1415 och skrivs då Øttesy (Skånsk ortnamnsdatabas). Namnet har sannolikt ursprungligen avsett den intilliggande Åkersjön. Förleden är oviss men möjligen forndanska öthen ”öde”, kanske syftande på outnyttjad mark eller område med knapp vegetation. Efterleden är ordet sjö (Lundblad 2008).

Figur 3. Schaktplan med samtliga schakt, anläggningar och strukturer.

Figur 4. Den norra grundmuren med lergolvet. Foto från nordost.

Fornlämningsbegränsningen för Össjö bytomt baserar sig på Laga skifteskartan. Byn har varit relativt stor med drygt 20 gårdar som legat utspridda i byn, därav den något utdragna fornlämningsbegränsningen.

Det finns få registrerade fornlämningar i Össjö bys närområde och de som finns utgörs mest av hägnader.

Undersökningsresultat

Undersökningsområdet är bevuxet med medelålders skog med undervegetation av småträd och buskar. Möjligheterna att ta upp sökschakt var begränsad och krävde att undervegetationen röjdes bort. Därför har schakten en bredd av enkel skobredd och har inte kunnat dras rakt. Matjordstäckets varierade mellan 0,3–1,0 m. Kraftigast var det i norra delen och det förefaller som att man fört på matjord, möjligen i samband med att man anlade en trädgårdsodling inom undersökningsområdet. Inom delar av undersökningsområdet framkom i botten av schakten ett vattenpåverkat lager bestående av svart humös silt.

Fem schakt med en sammanlagd area av 161 m² togs upp med grävmaskin.

I schakt 1 som var 53 m² stort framkom två husgrunder med delar av lergolv samt ett dike. Den norra husgrunden bestod av en enkel rad av stenar med ett lergolv väster om grunden (figur 4). Den södra husgrunden var inte lika tydlig men utgörs troligen även den av en enkel stenrad men med lera på båda sidor vilken kan vara en effekt som uppstod när husets revs. Vid framrensning av husgrunderna och lergolven påträffades yngre rödgods, en bit grönt fönsterglas och några små bitar tegel. Keramiken utgjordes av ett fragment av ett ben till en trefotsgryta och två skärvor från fat. Det ger en datering till 1600-tal eller yngre. I schakthögen påträffades dock en skärva yngre svartgods (1200-tal). Vid schaktningen kring husresterna undersöktes matjorden skiktvis med metalldetektor varvid sporadiskt med spik och oidentifierade bitar av järn påträffades. I slutet av schakt 1 ökade dock mängden spik markant i matjorden. Lite drygt 3 m söder om den södra husgrunden framkom ett dike som inte kan ha ingått i huset (figur 3).

Figur 5. Stenmuren eller husgrunden i schakt 3. Foto från sydost.

I sydöstra delen av schakt 2 som var 49 m² stort framkom en dubbel grundmur som gick i nord-sydlig riktning (figur 5). Här framkom dock inget lergolv. I norra delen av schakt 2 framkom ett mindre odlingsröse och i mitten av schaktet en härd (figur 3).

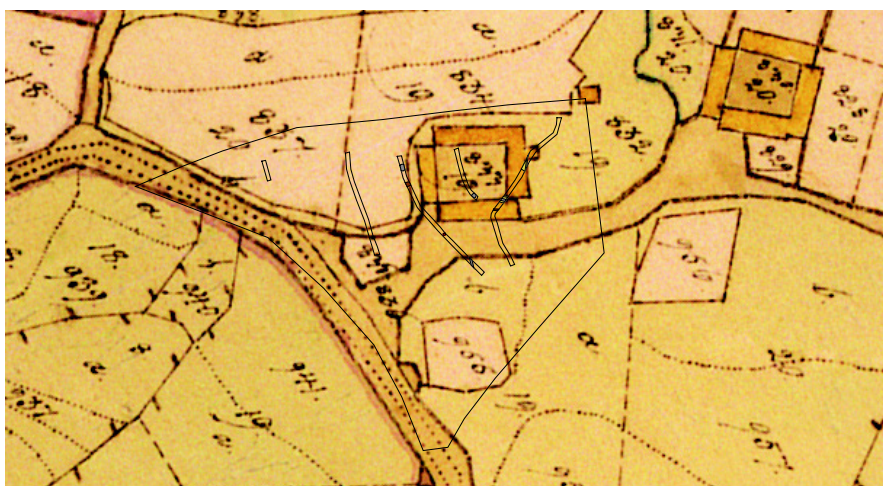
I schakt 3 som var 17 m² framkom ett mindre odlingsröse i södra delen av schaktet (figur 3).

I schakt 4 som var 36 m² stort och i schakt 5 som var 6 m² stort framkom inget av arkeologiskt intresse (figur 3).

Fynden har ej tillvaratagits.

TOLKNING OCH KÄLLKRITIK

De lämningar som påträffades framkom i den östra delen av undersökningsområdet och utgör sannolikt resterna efter gård nr 19 enligt 1830 och 1838 års laga skifteskartor. De fåtaliga fynden och avsaknaden av kulturlager antyder att gård nr 19 inte funnits särskilt länge på platsen. Husgrunderna i schakt 1 förefaller överensstämma väl med de byggnader som finns utritade på laga skifteskartorna (figur 6). Den norra husgrunden har troligen utgjort den östra väggen i den östra huslängan. Den södra husgrunden har antingen utgjort den norra eller den södra väggen i den södra huslängan. Stengrunden i schakt 3 ligger för långt söderut för att ha kunnat ingå i någon av de fyra huslängorna. Stengrunden bestod av stenar lagda i dubbel bredd och kanske snarare har varit en stenmur som avgränsat fådriften även om riktningen i nord-sydlig riktning inte stämmer med kartorna. Vid rektifieringen valdes 1838 års laga skifteskarta eftersom den är

Figur 6. Undersökningsområde och schakt inlagt på Laga skifteskarta från 1838.

tydligare. De två laga skifteskartorna är dock identiska i övrigt. Det föreligger naturligtvis felmarginaler på ett okänt antal meter och om den södra husgrunden utgjort en del av den södra väggen i den södra längan så kan diket varit en del av fädriften men då hamnar den dubbla grunden/stenmuren i schakt 3 mitt i ängsmarken.

Utvärdering

Syftet att avgränsa fornlämningen inom undersökningsområdet har uppnåtts genom att läget för gård nr 19 lokaliserats.

De huslämningar som framkom torde med intill visshet gränsande sannolikhet utgöra de sista resterna av gård nr 19 som flyttar ut ur byn under första halvan av 1800-talet. När gården grundläggs är dock okänt. Med beaktande av att det påträffades så få fynd torde det vara högst osäkert om en fördjupad förundersökning kommer att kunna lösa kronologin. Det förefaller dessutom bara vara delar av gårdens grundläggning som finns kvar. En undersökning av huslämningen kommer troligen i stort sett bekräfta Laga skifteskartan som verkar ha återgivit husen så som de såg ut vid kartans upprättande och har inte blivit schabloniserade. Vidare undersökningar skulle kräva att skogen avverkas och vid schaktning kommer en hel del av lämningarna bli förstörda när stubbarna bryts upp. De påträffades lämningarna efter gård nr 19 får anses ha en låg vetenskaplig potential.

Referenser

Litteratur

2008. Lundbladh, C-E. Skånes ortnamn. Norra Åsbo härad. Serie A. Bebyggelsenamn. Del 13.

Kartmaterial

Fastighetskartan
Laga skifteskarta 1830
Laga skifteskarta 1838

Internetreferenser

Fornsök
Lantmäteriet historiska kartor
Skånsk ortnamnsdatabas

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer 431-16942-2022
Skånearkeologis diarienummer 202218

Län Skåne
Kommun Ängelholm
Socken Össjö
Fastighet Össjö 31:13
RAÄ-nummer L1990:4003/ Össjö 95:1

Koordinatsystem Sweref 99 TM
N koordinat 6233350
E koordinat 377942
M ö.h. 43-45

Fältarbetstid 2022-11-30-2022-12-01
Antal arbetsdagar 2
Antal arkeologtimmar 13
Antal maskintimmar 14

Undersökningsområde 6 838 m²
Undersökt yta 161 m²

Projektansvarig Per Sarnäs
Uppdragsgivare Ängelholms kommun

Arkivmaterial i form av shp-fil, digitala foton och rapportoriginal förvaras på Lunds universitets historiska museum